

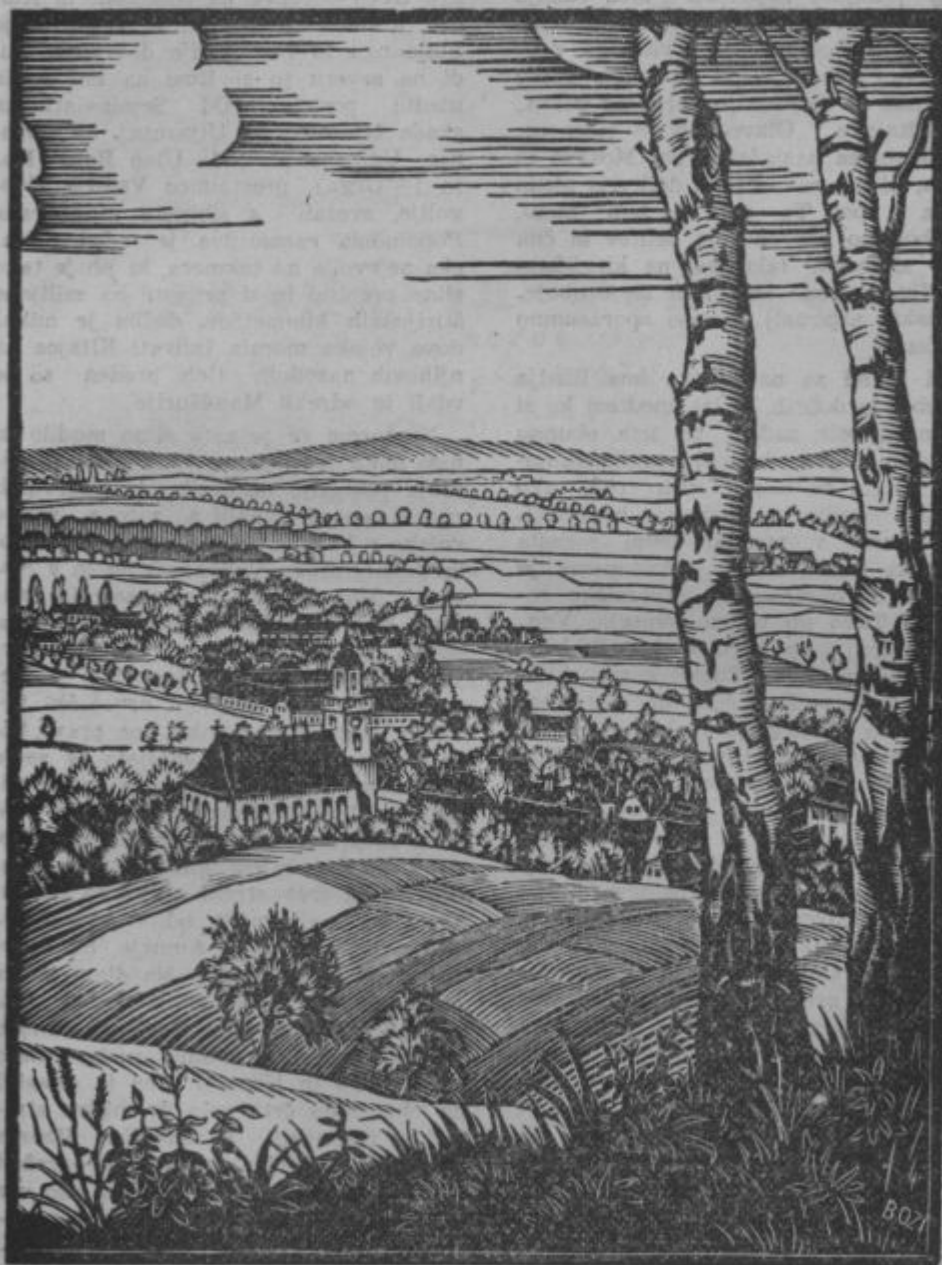
ŽIVLJENJE IN SVET

TEDENSKA REVIIJA — PRILOGA PONEDELJSKEGA JUTRA

ST. 17.

V LJUBLJANI, 25. aprila 1936.

KNJIGA 19

B. ZIMMERMANN

POMLAD JE PRIŠLA (lesorez)

MONGOLIJA, IZHODIŠČE GROZEČE VOJNE

Vojno nevarnost na Daljnem vzhodu in vojno, ki se bo morala prej ali slej razviti iz vladajoče napetosti med Rusijo in Niponsko, moramo smetrati kot posledico važnega zgodovinskega razvoja, ki ga smelo lahko označimo za likvidacijo obrobniških pokrajin Kitajske. Glavna dva tekmeča, kandidata za nasledstvo, sta Moskva in Tokio, ki sta ravno pred delitvijo plena prišla v spor. Ta spor bo tem hujši, čim bolj bo napredovala delitev in čim bliže si bosta tekmeča na kitajskem ozemlju, posebno tam, kjer meje obojestranskih aspiracij še niso sporazumno določene.

Pri tekmi za nasledstvo ima Rusija za seboj že dobrih 15 let, medtem ko si Niponska šele zadnja tri leta obupno prizadeva, kako bi nadomestila zamujeno. Zato se akcija obeh tudi tako bistveno razlikuje. Rusija je brez velikega šuma in popolni tišini zasedla ogromna prostranstva. Postopoma je gradila in organizirala zavezniške republike Tuvo ob izviru Jeniseja, Vnanjo Mongolijo na jugu srednje Sibirije, majčkeno republiko Čugučak pod Altajem, v najnovejšem času pa si takisto brez krika in vojnega trušča gradi novo že zavzeto postojanko: kitajski Turkestan. Kakor vse kaže, postopajo Rusi pri tem modro in nad vse obzirno. Tuvo in Mongolijo so posedli še pred petnajstimi leti med državljansko vojno, ko so morali zatreti belogvardejsko gibanje barona Ungern-Sternberga. Odslej so temeljito preorganizirali deželo, da bo skoraj dozorela za sprejem v sovjetsko zvezo. Intimne odnose med Moskvo in Urgo je potrdila tudi pred mednarodnim svetom nedavna rusko mongolska zavezniška pogodba o vzajemni pomoči.

Za drugi odsek ruskih pridobitev na vzhodni meji Kitajske ima zaslugo zmanj ruska turkestaneko sibirsko železnica. S to železnico je prišla vsa Džungarija in Sinkiang (kitajski Turkestan) v gospodarsko območje Rusije, s tem pa tudi v politično zvezo z njo. Od Turksiba se pri Sergiopolju odcepi-

ta dve še ne popolnoma končani progi na vzhod: ena do Zajsana, druga do Čugučaka na kitajski meji. Od Iljske gre tretji odcepek na Džarkent in Kuldžo, s čimer je bilo mirno zavojevanje Sinkiang in Džungarije dovršeno. Tudi na severu so si Rusi na isti način utrdili pozicijo. Od Semipalatinske grade železnico na Uljasutaj, od Verhnje-Udinske pa do Ulan Batora. Ho-to (=Urga), prestolnica Vnanje Mongolije, zvezali s sibirsko magistralo. Popolnoma razumljiva je tedaj niponska nejevolja na tekmeča, ki jih je tako silno prehitel in si prilastil na milijone štirjaških kilometrov, dočim je mikačova vojska morala izživati Kitajce na njihovih narodnih tleh, preden so se vdali in odrekli Mandžurije.

Niponcem se je zato silno mudilo in niso imeli časa, da se pri svojem prodiranju poslužijo opreznih in nekrvavih ruskih metod. Planili so zato z veliko vojsko v Mandžurijo, odtoč pa v Džehol in Čahar, preko Velikega zidu in v Notranjo Mongolijo. S tem posestnim stanjem bi bila tekma začasno zaključena, odslej ni več zemlje brez gospodarja in Niponcem ne bo preostalo drugega, nego da nadaljujejo osvajalski pohod v brezsaščitne pokrajine prave Kitajske in si s tem nakopijejo še večje sovraštvo Kitajcev ali pa da se spoprimajo z Rusi za Vnanjo Mongolijo. V teku osvajanja se je namreč izkazalo, da je po današnjem stanju stvari Mandžurija od treh strani ograjena od ruske sile: na zapadu od Vnanje Mongolije, na severu od Amurja na vzhodu pa od Vladivostoka. Na dani je, da je za nje posest Mongolije nadvse važna. Ako tu preženejo Ruse za njihovo prejšnjo mejo, so oslabilili rusko fronto ob Amurju in Ussuriju, ter jo obsodili na obrambno črto zelo dvomljive strateške vrednosti. Z zasedbo Vnanje Mongolije bi Niponci stalno ograjali sibirsko magistralo, s čimer bi bilo vse zabajkalsko rusko krilo korenito paralizirano. Jedro spora je tedaj v Vnanji Mongoliji, kjer Niponci izpodbijajo petnajstletno rusko posest. V prirodi tega divjega in negostoljubnega pre-

dela Azije, kjer na 2 milijonih štirijah kilometrov živi le tričetr milijona ljudi, leži okoliščina, da meje med njo in Mandžurijo niso dokončno določene. Male obmejne reke hudourniškega značaja, ki često menjajo svojo strugo, naravnost izzivajo k obmejnim sporom, kočujoči način življenja tamošnjega ljudstva pa zopet ne daje trdnega oslonca za strogo razmejitve. Niponcem je ta okoliščina dobrodošla, saj lahko iz dneva v dan izzovejo krvavo vojno in si pri tem izberejo trenutek, ki bo zanje najugodnejši. V ta namen vzdržujejo napetost ob meji, da mandžurske čete, dalje

begunce iz sovjetske Mongolije in »bele« Ruse, stoječe v službi Niponcev, neprestano ščuvajo k napadom na sovjetsko stran. To se ne godi samo na mongolsko-mandžurski, marveč ob vsej ostali sovjetsko-mandžurski meji. Edino ozki predel, kjer vladivostoško okrožje meji neposredno na Korejo in bi napad izhajal naravnost z ozemlja neposredne niponske suverenosti, je še miren: Niponci vzdržujejo trhel videz, da se napadi ne vrše po njih želji in zapovedi.

D A L J E

O LARAMANIH POD LOKMO

ANTON KAPPUS (Skopje)

N A D A L J E V A N J E

ed potjo z Dreno glave na Banjašnico sva se s Šabanom pogovarjala o Hamdijevi nesreči. Vprašal sem ga, če mu je kaj več znanega o laramanih.

»Tu okoli nas je nekaj, ki smo tvoje vere, latini! Krščen sem kakor ti, ime mi je »Zef« ali kakor vi pravite Jozef«.

Spomnil sem se, da sem tudi pri nekem »Torbežu« muslimanu slovanskega porekla, iz vasi Umovo pod Solunsko glavo videl ikono Sv. Arhangela Mihaela in pred njo prižgano lučko in da mu ni bilo posebno pri volji, ker sem to opazil. Na moje vprašanje, zakaj ima kot musliman sveto ikono, mi ni hotel dati točnejšega odgovora.

Tudi Šaban mi ni hotel kaj več povedati o laramanih.

Naseljevanje Arnavtov v Gornjo Moravo, kakor se imenuje okolica severno-zapadnega dela skopske Črne gore pod Lokmo po izviru reke Gornje Morave, se je začela pred približno 240 leti. 1690 je mnogo Srbov zapustilo Gornjo Moravo in pod vodstvom patriarha Arsenija Camojevića prešlo v Srem in Vojvodino. V zapuščene kraje so začeli prodirati Arnavti iz Albanije.

Med temi Arnavti so se pojavili laramani, tajni katoliki ali kriptokatoliki, ki se v javnosti izdajajo za muslimane, a tajno vrše katoliške verske dolžnosti. Po besedah don Luke Filića pride katoliški duhovnik preoblečen v arnavtsko no-

LETNICA

šo, da tajno obhaja laramane, a hodža javno opravi pogrebne molitve.

Ime »laraman« je od arabske besede »ljarm« šaren, pester, torej pester po veri. Mnogi Arnavti iz Karadoga in Gornje Morave ne verujejo drug drugemu, da so »Turci« muslimani in prikrivajo med seboj svoje tajno katoličanstvo. Znan mi je slučaj v okolici Suhe reke, da je bil vaški hodža, ki je učil otroke v muslimanski verski šoli in opravljal obrede v džamiji, tajni katolik. Ko je to prišlo v javnost, se je odrekel katoličanstvu in postal pravi musliman, kjer je služba hodže pač dobičkanosna.

Kako je prišlo do dvoverstva? Albanska oblast je na vse načine skrbela, da se reši podložnikov katolikov — kavri- nov. Ko so zapustili Srbi pod Camojevi-

žem Južno Srbijo, posebno kraje ob Kozovem, Gornjo Moravo, je sultan v teh krajih naselil albanske katolike, največ iz plemena Miridita. To pleme je še danes znano kot zelo revolucionarno. Onim, ki so se pomuslimanili, je dal boljša zemljišča in večje pravice nego katolikom. Nekateri od teh katolikov so se odpovedali katoličanstvu in postali pravi muslimani, vendar pa so ostali katoliki.

Turkom seveda ni ostalo prikrito, da so nekateri naseljenci samo navidezni muslimani in so jih preganjali na vse načine. Zato so se mnogi odpovedali popolnoma katoličanstvu. Pa tudi katoliška cerkev ni mirovala. Uspelo ji je, da so se prebivalci vasi Letnice, Šašara, Krneza in Rnnavo kola spet javno izjavili za njo.

Te vasi so danes popolnoma katoliške in imajo svojo faro v Letnici, kjer je lepa katoliška cerkev, svetišče Matere Božje Črnogorske, priprošnjice Moravnov in karadaklij našincev. Zanimivo je, da se pod njeno okrilje zatekajo tudi pravoslavni, posebno pa še muslimani in cigani. Ko je na Veliki Šmaren pri Materi Božji Črnogorski proščenje, je tu vse polno katolikov iz Gornje Morave, Janjeva, latinov iz Albanije, Prizrenske župe in Metohije pa tudi muslimanov, katerim je pač ostalo nekaj od vere prednikov.

Muslimani priznavajo laramane za svoje, saj v javnosti opravljajo vse njihove verske dolžnosti. Katoliška cerkev jim odreka pravico zakramentov, dokler v javnosti ne izpolnijo katoliške verske dolžnosti in se ne odrečejo navideznemu

muslimanstvu. Počasi bo izginilo laramanstvo, ta zanimiv pojav za verske razmere tu doli na jugu.

ARNAVTI IZPOD LOKME

Z vprašanjem tega pojava so se bavili že mnogi učenjaki in posebno zanimiva je razprava docenta filozofske fakultete v Skoplju dr. Atanasije Uroševića »Katoliška župa Črna gora u Južnoj Srbiji«. V tej razpravi se pisec temeljito bavi z vprašanjem katoličanstva in laramanstva v krajih pod Lokmo v Gornji Moravi. Razprava je objavljena v »Glasniku skopskog naučnog društva«, knjiga XIII/1933.

ŽITARICE V SEVERNI SIBIRIJI

Novicec so svoje dni pisale o silnici, t. j. rastlinjaku, kjer človek sili neke rastline, da rodijo velikanski cvet ali pošasten sad. V rastlinjaku se kuri odtod Bartlov izraz: topljak. Kdo bi si bil mislil, da bodo kedaj delovali rastlinjaki sredi sibirskih step? Vendar so sovjeti to misel uresničili. V Moskvi boš poslej lahko občudoval žitarice in solivje, pridelane v polarnem krogu. Poljedelski inženjer Krennikov, strokovnjak za izrabljanje mrzlih pokrajin, je ob koncu lanskega leta pripeljal odondod vzorce ječmena, krompirja in pese, zrasle v severni Sibiriji. Po teh predelih, skoraj vedno ledenih, a jako bogatih, je dosegel 6 do 13 stotov pridelka na hektare.

Na misel mi hodi domislica, ki jo je Henry Monnier podtaknil svojemu junaku, Jožefu Prud'hommu, ko je ta silni in slovesni berak občudoval morje:

»Ocean je lepa stvar; toda koliko izgubljene zemlje!«

Joseph Prud'homme bi se bil lahko iznebil te globoke misli pred tečajnikom:

»Peščina je lepa stvar; a koliko izgubljene zemlje!«

V tem bi se bil zmotil. Arktične krajine, ki spadajo k Sibiriji, so spet pridobljeno ozemlje. J. G.

POENOSTAVLJENO SV. PISMO

Pobožni Angleži menijo, da ima evangelij preučeno besedišče za najnižje sloje naroda. Zato so se lotili vnovič prevajanja, pri čemer bodo namesto 6000 besed rabili samo 850 izrazov, razumljivih vsakomur. Ta napor za vulgarizacijo ni kaj posebno laskav za poprečni razum angleškega ljudstva. Doslej so izdali šele evangelij sv. Marka. Mogoče ostanejo pri tem.

STOPAJ PREVIDNO V POMLAD!

Z rastočo nestrpnostjo in veseljem opazujemo, kako se daljšajo dnevi. Kakor jetniki, ki se jim obeta svoboda, štejemo dneve in pričakujemo trenutka, ko nam bo konec tedna spet nekaj pomenil, ko se bomo lahko za nekoliko ur oprostili zidov, ko si bomo spet izdatno privoščili svežega zraku in sonca. Toda le premnogi med nami vedo, da je treba ta povratak v poletni paradiž plačati še najprvo z običajnim pomladanskim katarjem. Pomlad in jesen sta letni dobi prehladov, nahodov in kašlja. In to je dokaz, da naše ravnanje v teh dobah prehoda in vremenskega preobrata ni bilo pametno...

Meščan se je vse preveč odvadil živeti z naravo in se prilagodevati njenim spremembam. Mnogi ljudje opazijo šele po svojem nahodu, da je postalo spet topleje ali da postaja hladneje. Pomladi si sicer prepleskamo čoln ali si kupimo novo kopalno obleko, pozabljamo pa le prečesto, da bi tudi svoje telo z njegovim zamotanim sistemom živcev in žil obnovili, da bo pripravljeno za zahteve nove letne dobe. Če smo pozimi zavoljo nedostajanja gibanja, svežega zraku in sonca tako rekoč zarjaveali, ne moremo pričakovati, da bomo lahko začeli novo, sproščeno življenje brez motenj za zdravje. Za pomlad se moramo dobesedno »tremirati«, telo moramo navaditi polagoma nanjo, ne pa da bi ga predali brez prehoda njenim vplivom.

Večji del zdravstvenih motenj v dobi podnebnih sprememb in tudi velik del proslule »pomladne utrujenosti« gresta na račun nepravlega napa. Samo tisti, ki počasi in po načrtu krepi svoje telo, pojde skozi to dobo brez prehladov in drugih nevšečnosti. H krepitvi spada sončna in zračna kopel. Seveda na je prava sončna kopel tudi tako močan dražljaj, da se mu ne moremo predati brez nadaljnega.

Zelo koristna priprava v ta namen je obsevanje z umetnim soncem. Kakor se za smučanje in plavanje pripravljamo v zaprtih dvoranah, tako se lahko pripravimo tudi za zračne in sončne kopele v zaprtih prostorih. Od tod tudi poskusi, da bi se uporaba umetnega višinskega sonca razširila v splošno prakso, da ne bi ostala samo v bolnišnicah, temveč bi jo imeli na razpolago tudi doma. Uspehi umetnega obsevanja so tako dobri, da

si lahko po njem prihranimo mnogo dragih potovanj v kopališčne kraje. V tej zvezi je posebno važno, da si s kratkimi obsevanji daljšo dobo pridobimo zaščito kožnega pigmenta, prožnost žil in telo utrdim do trenutka, ko ga lahko zaupamo naravnemu soncu in zraku.

Z naravnim soncem pričnemo počasi in previdno. Najpripravnejše je pač navodilo, ki ga priporoča nemška visoka šola za telesne vaje: Prvi dan dvakratno sončenje po deset minut v sportni srajci in s hlačami, drugi dan dvakratno sončenje po deset minut brez sportne srajce s hlačami, dvakrat po deset minut pa s srajco in hlačami. Tretji dan dvakratno sončenje po dvajset minut brez srajce s hlačami, nato dvakrat po dvajset minut s hlačami in srajco. Četrty dan dvakrat po pol ure brez srajce s hlačami in dvakrat po pol ure s srajco in hlačami. Peti dan 60 do 80 minut brez odmora brez srajce in hlač.

KATERE BOLEZNI NAPADAJO ESKIME

Dolgo so znanstveniki mislili, da hudi mraz arktičnih morij mori klice za prehlad. Zdi se, da to ni res. Dr. Rabinovič, učenjak iz Montreala, nasprotno meni, da so Eskimi sijajen plen za kašelj in nahod. Sušica se je pri njih naglo razvila po njihovem stiku z belci. Podoba je, da prebivalci severnih pokrajin ne podležejo nikdar posledicam sladkosečnosti ali raka, pač pa da je najti pri njih obilo zgledov povapnenja žil ali arterioskleroze. Umrljivost je po Rabinoviču največja po krajih koder so domačini starodavno obleko zamenjali z moderno evropsko. Belokožec je po vsem tem nevaren za Eskima, kateremu prinaša mikrobe za mnogotere bolezni.

KIRURGOVI NAOČNIKI

Španski sodniki so prizanesljivi. Sodišče v Barceloni je imelo ondan opraviti s slikovito tožbo. Mestni ranocelnik, stoječ na dobrem glasu, je bil obdolžen, da je pri operaciji slepiča pozabil svoje naočnike v bolnikovem trebuhu. Zato je bilo treba vnovič operirati. Zdravniški izvedenci so se izjavili: Da kdo v rani pozabi kakršenkoli predmet, je nepazljivost, ki jo utegne zagrešiti kateri si bodi kirurg in ki potakem ne more imeti kazenske odgovornosti. Španski bolniki se bodo poslej bržkone zatekali k zdravnikom, ki ne nosijo naočnikov.

N I K O L I V E Č!

(DOŽIVLJAJ)

DR. IVO SORLI

Kaj župnik kliče Kranjca sem — saj to bi opravil tudi Tomažek! so godrnjali nekateri župljani, ko se je razvedelo, da pride cerkev preslikati mojster iz poljanske doline tam preko deželne meje. Ali stvar je bila ta, da župnik, sam Kranjec, ni imel predsodkov proti rojaku, pač pa proti ubogemu Tomažku, čeprav je bil možic sicer po svoje olepšal že marsikatero obcestno kapelico in so mu od našega manj izbirčni in sploh nerazmeroma bolj preprosti sobratje dalje v hribskih zaupali svoje oltarje. Saj eno je domači mojsterček prav gotovo znal: »rezati barve«, kakor so pravili tujci, da je njih nedolžna srca kar privzdigalo in jim opajalo nepokvarjene oči. (Sam je svoj zadnji izdelek v Zakazju krstil: »Marijo od svete mavrice«, ker se mu je bilo posrečilo Preblaženi že samo na obraz očitno spraviti vseh sedem glavnih nje sestavin.)

Zelo sem osupnil, ko mi je župnik povedal ime. Zakaj bilo je po vsi domovini znano in spoštovano. No, že se je gospod podvilal, da je njegov izvoljenec samo sorodnik teh slovečih mož, da pa kaže takisto nenavaden dar in bo delo prav gotovo — a še za skromnim sredstvom primerno plačilo — tako opravil, da se bo domača cerkev tudi pred bolj razvajenimi letoviščarji in drugimi tujimi obiskovalci lahko postavila. Pa da je dečko še izreden pevec, neizčrpen šaljivec in sploh neprecenljiv družabnik, a gospod župnik je prijetno tovarišijo nad vse rad imel.

Ko je potem fant prišel, se je med njim in mano študentom kar skraja in samo po sebi razvilo lepo in toplo prijateljstvo. Le v enem se nisva mogla naiti: preveč ga je vlekel v gostilne. Da brez »malo alkohola« kar ne more delati, se je zgovarjal.

Vendar pa se je vsaj spočetka — bodisi iz strahu pred župnikom ali iz sramu pred ljudmi — še nekako držal; od drugega tedna dalje pa se je izkazalo, da je na žalost to. Čemur pravimo »čisto navaden pijanček«.

Župnik se je očitno celo nesrečno zbal in se ni strašil truda, da je večkrat na dan zlezal po strmih stopni-

DR. IVO SORLI

cah na tiste deske pod stropom. No, delo je še dosti napredovalo in po štirih tednih so bili ornamenti nad presbiterijem tako lepo skončani, da sva mu oba prav iz srca čestitala.

— Eh, to ni še nič! je mladi mojster zamahnil z roko. To so naposled geometrične čačke, ki jih vsak kolikor toliko spreten risar zadene. Toda čakajta, da vidita mojo sveto Cecilijo! Tu hočem sedaj pa prav nekaj posebnega pokazati. Samo eno bi prosil: da bi me ljudje ne hodili gledat, dokler sam ne porečem — kvečjemu ta tu, je pokazal mene.

Pa gospodu po enem nadaljnjem tednu vendar nisem smel zamolčati, da je tista stena nad orglami še vedno belá. Res, da sem prijatelja vsaj dopoldne večinoma našel pred njo in je v praznino tudi očitno naporno strmel, toda zidu se to ni poznalo.

— Premišlujem, se je v zadregi branil, ko se je župnik vendar odločil, da ga sam preseneti. Saj ostalo: Cecilijino telo z njenimi orglami vred me ne skrbi — to si upam napraviti v treh dneh — obraz me daje! Celo Michelangelo

na primer se je s Kristusovo glavo mučil nad leto dni.

Župnik ga je pogledal in nato precej trdo povedal:

— Potem napravite v teh treh dneh vsaj telo in orgle — za obraz sam vam dam še teden dni. Več pa ne! Do Rožnice, ko je god naše svete patrone Vnebovzete, in sicer najpozneje do štirinajstega avgusta opoldne mora biti vse napravljeno! Ljudje se že hudo čudijo, da traja toliko časa. Oprostite, a tako je!

Slikar je povetil glavo in trdno obečal.

In v štirih dneh je bilo »ostalo« res izvršeno: vitko dekliško telo v temnomodri halji s skrbno ubranim temnoškrlatnim ogrinjalom, s prelepimi rokami na slonokoščenih tipkah pod srebrnimi piščalkami — če se vsaj za silo posreči še glava, dobimo resnično umetnino. Ne bi bil verjel, da fant toliko zna!

Za glavo mu je sedaj ostalo torej še celih šest dni. Tu pa je naprosil tudi mene, naj se ne prikažem več na oder, češ, da potrebuje popolne zbranosti.

Postal je res ves zamišljen in malobeseden — še med večerjo se je vsak

TRIJE MUŠKETIRJI

ALEXSANDER DUMAS ST. © ILUSTRIRAL NÖRRETRANDERS © PONATIS NI DOVOLJEN

BORBA

Zdaj je bilo tujcu jasno, da ne gre več za šalo. Urno se je pripravil, pozdravil svojega nasprotnika ter se postavil v borbeni položaj. Pri tem je mrmral predse: »Zares, mladenič je naravnost ustvarjen za mušketirja Njegovega Veličanstva, ki povsod išče no-

vincev.«

Ni še končal, ko se je d'Artagnan pognal vanj s tako krepkim sunkom, da bi ga gotovo prebodel, če ne bi bil bliskoma odskočil.

čas izgubil. Toda, moj Bog: tudi to je bilo gotovo, da od tretjega dne dalje niti minuto ni bil več trezen.

Župnika je skrbelo čedalje huje, mene zaradi obeh skoraj nič manj.

Ali ko sva peti dan proti večeru z gospodom sedela na njegovem vrtu, je oni nenadoma naravnost privihral.

— Posrečilo se mi je! je skoraj kričal. Naposled vendar posrečijo! Prosim vaju, pojdita, takoj sama vidita!

Ves lepi mladi obraz mu je žarel, velike rjave oči plamtele. Še danes se spominjam svoje nejevolje nad to strahotno treznostjo starejših ljudi, ko se mi

je zazdelo, da sem v župnikovem pogledu zapazil skoraj očiten sum, ahi ni vse to divno navdušenje vendar bolj iz kozarca...

Toda tudi župnik je naglo pograbil klobuk in hiteli smo tja dol.

Ah, še nikoli dotlej nisem videl lepšega in bolj zamaknjenejšega, bolj svetniškega obraza: odmev vseh nevidnih in samo njej sličnih angelskih zborov se je odseval v Cecilijinih čudovito razprtih očeh.

Toda ta nebeška glava ni bila nič manjša od oprsja iznad pasu do vratu in je krasila pravcati, ravno zaradi te-

REZERVA

Toda boj med d'Artagnanom in tujcem je bil naglo končan, kajti oba vesela spremljevalca sta s krčmarjem vred priskočila, nakar so se vsi trije vrgli na d'Artagnana, ki so ga po vseh pravih umetnosti pretepli s palicami in grebljami. Napadli so ga tako hitro in tako močno, da se je moral d'Artagnan obrniti, ako se je hotel ob-

varovati. Nasprotnik je spet vtaknil svoj meč v nožnico, prekrizal roke na prsih in mirno gledal pretepanje. Ker so kmalu z vseh strani pridrveli gledalci in se je krčmar bal prevelike pozornosti, je ukazal štirim hlapcem, naj preneso mladeniča, ki je obležal na tleh, v kuhinjo, da ga tam njegova žena obveže.

ga strašnega neskladja peklensko grotesknj nestvor.

Strahoma sem se ozrl na župnika. Stal je tam in stiskal ustnice — človek ne bi bil vedel, ali zato, da se ne zakrohoče, ali da se ne razjoče.

Toda že je stopil naprej, zgrabil nesrečnika za rokav in trdo pokazal na stopnjicah:

— Pojdite zdaj takoj z menoj! Jutri govorimo dalje!

— Ampak, gospod župnik! Ah ni — ?

— Jutri, prosim!

In v vsi svoji ogromnosti je človeka porinil proti odprtini v globino.

Spodaj je župnik zaklenil vrata in si vtaknil ključ v žep.

Molče smo korakali proti župnišču. Toda ko smo vstopili, župnik ni odprl v svojo sobo na desni, temveč pokazal po stopnicah v prvo nadstropje. Tam je počakal na pragu slikarjeve sobe, ga potisnil skozi vrata in spet spregovoril:

— Do jutri ob osmih ostanete tu notri! Večerjo vam prinesem jaz sam; picače ne dobite niti kapljice!

— Toda, gospod župnik, prosim vas! Saj vendar — — —

— Lahko noč!

PLEMIČ VPRAŠUJE KRCMARJA

Čez nekaj časa je plemič vprašal krcmarja: »No, kako je s tem divjim fantom?« — »Bolje,« je odvrnil krcmar, »hvala Bogu, da se je onesvestil!« »Ali ni prej ničesar rekel?« »Da, udaril je z roko na torbo in dejal: No, bomo videli, kaj bo rekel gospod de Tréville o takšnem postopanju z nje-

govim varovancem!« »In kaj ste našli, ko ste preiskali njegovo torbo?« »Pis- smo na gospoda de Trévillaea, stotnika mušketirjev.« »Kje je mladenič zdaj?« »Zgoraj v prvem nadstropju, kjer ga obvezujejo.« »In kje je njegova torba in njegov telečnjak?« »Spodaj v kuhinji.« »Kaj neki vsebuje pismo na de Trévillaea?« je mrmral tujec, ko je stopal proti kuhinji.

Župnik je zaklenil in spravil k sebi tudi ta ključ.

★

Iz visokega zvonika je zagrmelo pol devete, ko smo drugo jutro spet obstali pred svetnico.

Slikar se je zgrabil z obema rokama za glavo.

— No, se da še kaj napraviti? je z mirnim glasom vprašal župnik. Da, če je na svetu mogoče, rešiti to nebeško glavo, človek božji! Saj take ne napravite nikoli več!

Če bi vse drugo pomaknil za toliko niže? Čeprav bi se zdelo, kakor bi bi-

la svetnica na oblačih priplavala? sem nekako poskusil posredovati jaz.

Oni je dolgo nepremično tehtal. Celo nekaj korakov nazaj in potem spet naprej je napravil.

Nenadoma se je z izgubljenim pogledom ozrl okrog sebe in pri tem opazil v kotu lonec navadne zelene barve z debelim čopičem v njej. In že se je zapotekel tja, globoko zavel, stopil pred sliko in napravil svetnici debel križ naravnost čez obraz.

★

Ljudje so rekli, da lepše podobe še niso videli, in vsi so priznali, da Tomaž

MYLADY NASTOPA...

Ko se je d'Artagnan čez nekaj časa osvestil ter z zavezano glavo stopal navzdol po stopnicah, je zagledal spodaj pri kuhinji najprvo svojega nasprotnika, ki je stal mirno ob težki kočiji in se pogovarjal z damo, ki je sedela v vozu. Dama je bila še zelo mlada, morda je imela komaj dvajset let ter je bila izredno lepa. Imela

je dolge, kodraste plave lase, velike modre oči in kot alabaster bele roke.

»Gospod kardinal mi torej ukazuje, da se moram takoj vrniti na Angleško in poizvedeti, če je vojvoda še v Londonu?« je vprašala.

»Da — to je ukaz. Jaz se medtem vrnem v Pariz,« je odgovoril plemič.

mlademu mojstru še do gležnja ne seže. Tudi sosedni gospodje duhovniki so bili pri svečanem obedu polni hvale. Samo on je molčal. Njegova čaša je ostala nedotaknjena.

Takoj po črni kavji se je poslovil.

Jaz sem ga spremljal še dobre pol ure daleč.

— Ne ženj si toliko k srcu, no! sem rekel, ko sem stopil z voza, da se peš vrnem domov. Če ni bilo to pot, bo pa drugič...

— Nikoli več! Zupnik je prav povedal. In ti si videl, kako sem si samemu

sebi za vselej glavo oddrožil. Jaz sem zdaj človek brez glave, razumeš?

— Ah, prijatelj, bodi no pameten! sem mu stiskal roko, da pač kako skončava.

— Hočeš reči, da naj ne pijem več? se je nasmehnil. Tudi o tem sem to noč premišljeval. Ampak je samo dvoje: ali ne pride čez moje ustnice nikoli več niti kapljica alkohola — ali pa samo še alkohol!

★

Zgodilo se je žal zadnje. In že čez pol leta so listi pisali, da je v svoji vasi umrl eden najbolj nadarjenih naših samoukov.

G O R I L A B O B I

Deseti glavni zbor nemške družbe za raziskovanje sesalcev v Berlinu je posvetil eno izmed svojih sej, ki je trajala pet ur, samo gorili Bobiju ki je preteklo jesen kot nadragocnejša žival berlinskega zoološkega vrta nenadno umrl. Sam Bobi je prisostvoval tej seji, namreč nagačen in je gledal neprijazno na zbor učenjakov okrog sebe, ki so ga še po smrti cenili kot dragocen študijski predmet.

V uvodnem predavanju je govoril dr. Lutz Heck, ki je Bobiju dolgo let stregel, o njegovem bivšem vsakdanjem življenju, o njegovem jedilnem listu, na katerem so bili zapisani tudi nadevani kruhki, klobasice in konjak, dalje o njegovem vedenju. Učenjak je povedal, s kakšno velikansko skrbjo in ljubeznijo so stregli redki živali, masirali so jo celo z oljnim oljem in ji dajali vsakovrstnih zdravil proti pomanjkanju vitaminov. Ob tej priliki je družba priredila ovacije strežniku Liebetreuju, ki je bil Bobiju pravi rednik in je to odobravanje gotovo zaslužil.

Sledil je film znanega izdelovalca kulturnih filmov Lieberenza, ki je prikazal Bobijevo življenje v kratkih in značilnih prizorih. Nato je Paul Eipper, najstarejši evropski Bobijev prijatelj, govoril o zadnjih dnevih te izredne živali, ki je umrla v rešnici tragične smrti. Eipper je pokazal film o tej smrti. Umirajoča žival, ki strmi molče v belo rjuho če ne polaga rok na bolečo glavo, učinkuje naravnost pretresljivo. Njegova družica v kletki, šimpanzka Titina, ga boža, medtem ko leži Bobi že v agoniji, neprestano in nežno po težki, črni glavi, ki se je sklonila naprej.

Nato so se strokovnjaki pogovorili o vzroku Bobijeve smrti. Prof. Koch ki je gorilo seciral, je ugotovil, da je Bobi umrl za otrpjenjem pljuč, in sicer zato, ker je bil požri izbijevano vsebino svojega želodca. Prof. Brandes je menil, da je pravi vzrok v tem,

da se je Bobiju zagnojilo v čelni in nosni duplini. Drugi moške so navajali spet druge vzroke, nazadnje je slovit patološki anatom prof. Westenhöfer odkrito priznal, da je pravi vzrok Bobijeve smrti še nepojasnjen. Končno so predelali Bobija še v anatomskem pogledu do podrobnosti in prešli v razpravo vprašanja, koliko kaže Bobijeva anatomija, da je med človekom in človeškim opicami kakšna razvojna vez in koliko je ni. Skratka, z nobenim človekom, če izvzamemo morda petrificirane, bi se tako učen zbor ne bavil tako obširno kakor z Bobijem. Ni čudno, da je Bobi tako grdo gledal na vse.

k k

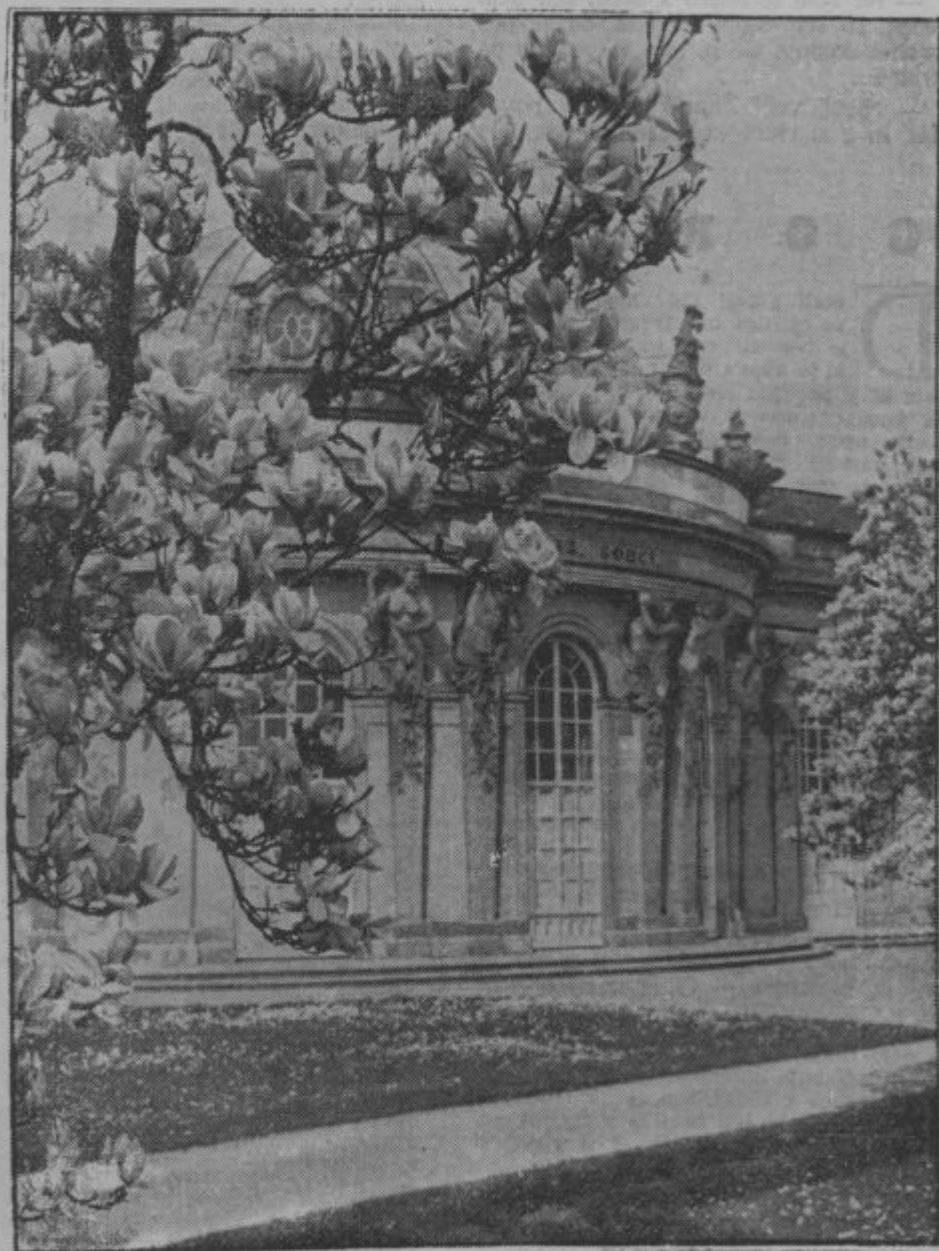

DEKLETCE

M A S L O

O krog l. 500. pred našim štetjem, morda v zmešnjavah perzijskih vojn, se je srečal Grk Hekatajos iz Mileta prvič z ljudstvom Peoncev, ki je bivalo na severu Grške ob reki Aksiju. Hekatajos je bil po poklicu zgodovinar in ve o teh Peoncih povedati,

da so imeli velika ozemlja, s katerimi pa niso vedeli ničesar pravega storiti. Živeli so skoraj kakor barbari. Namesto da bi svojo rodovitno zemljo obdelovali po vseh pravilih, so jo prepuščali konjem in govedu za pašo...

MAGNOLIJA CVETE

Mešanec Hekatajos iz Mileta, ki je bil navajen dobre grške kuharske umetnosti, poroča dalje, da ti barbarski, divji Peonci niti okusne oljke niso poznali. Namesto v oljčnem olju so peonske gospodinje cvrle divjačino in ribe v »zelo tolsti maži, ki jo znajo pripravljati iz mleka in jo imenujejo zato mlečno olje. . .«

Stoletje pozneje je glas o tem čudnem mlečnem olju dospel v staro Grčijo. Hipokrates si je kot znamenit zdravnik ogledal stvar поблиže. »Prav zares«, pripoveduje začudenim Helencem, »so ljudstva, ki pridobivajo iz kobiljega mleka tolsčo, ki jo imenujejo butiron. Kobilje mleko nalivajo v visoke posode in te potem dolgo pretresajo. Pri tem se prične mleko peniti, zavre in tekočina se loči od trdega. Zgoraj se nabere butiron, ker je lažji nego vse ostalo, to pa, težka gosta gmota, se nabira spodaj. Butiron rabijo barbari namesto olja naših oljk za kuho in evretje.«

Iz dežele bajnih mongolskih Skitov je prišla vest o butironu, o maslu, polagoma do Črnega morja, k Ptolemaju in od tod preko maloazijskih Grkov na Peloponez. Polagoma je prišla tudi do Rima.

Prav tako kakor Grki in natančno drugače nego Skiti in Peonci so imeli tudi Rimljani svoje oljne nasade, kuhali so z oljnim oljem, cvrli so z oljnim oljem. In celo grupe, ki so jih hranili z mesom sužnjem, so rimskim sladokuscem šle v slast le, če so bile pripravljene z oljem. Nekoliko novotarjev je sicer poskusilo z butironom in so ga servirali kot posebno slaščico, a navzlic temu je ostal butiron le »barbarskim ljudem priljubljena jed«, kakor poroča Plinij v svojem Naravoslovju. Isti pisatelj sodi, da so maslojedci in barbari

istoveten ljud. Maslo ne spada v kuhinjo civilizirane dežele. Navzlic temu je maslo v drugih pogledih zelo koristno, ima v sebi sile, o katerih so že Grki govorili s priznanjem.

In Plinij navaja ono izmed knjig uglednega zdravnika Avla Kornelija Celza (okrog l. 25. po našem štetju), ki je takoj po odkritju butirona izkoriščal to snov kot zdravilno mažo in je v njo dosegal n. pr. izredne uspehe z obravnavo otrok, ki so dobili rane od ležanja. Kaj bo jšega rimski znanstveniki niso znali napraviti z maslom.

Kot mazilo in zdravilo je prišlo potem maslo barbariskim naslednikom rimskega imperija. Sv. Hildegarda, ki je umrla 1178., je mešala maslo z listi in semeni smokve in to mešanico kuhala, da je dobila potem izvrsten pripomoček za kašelj. Pare vročega masla koristijo tudi zoper sušico in steklino, masleni obkladki zdravijo zločeste tvore. In končno so vedeli o maslu še to, da se da v previdnih, majhnih porcijah uporabljati kot ljubezenski pripomoček.

V srednjeveških kuhinjah dolgo ni nobene sledu o maslu. V inventuri svojega posestva Asnapija je dal Karel Veliki zapisati med letnimi dohodki sicer nekoliko sto funtov sira in 200 velikih gnjati, a le 8 in pol litra »kravje masti, ki jo danes imenujemo maslo. Šele v 12. stol. so se z menihi razširile poznorimske navade po Srednji in Zapadni Evropi. Z izpopolnitvijo poljedelstva so kmetje začeli pridobivati večje količine mleka in smetane in so se navadili delati maslo. Kmalu potem bomo tudi o listinah in zapiskih tistih davnih dni, da je postalo maslo eden izmed elementov kuharske umetnosti in živilo, ki so ga visoko cenili hr

NAPOLEONICA

Veliki Korsičan, bržkone grškega izvora, še dolgo ne bo pozabljen. Lani je izšla cela vrsta knjig, kjer nastopa njegova oseba. Tako Paul Reboux, »Josephine«, pol zgodovinski življenjepis, pol kramljanje. V nemškem prevodu se ne bere tako srčkano. — Count d'Ornano »Life and Loves of Marie Walewska«. Ta biografski roman prinaša več bistvenih potez prvič na dan. — Emile Dard »Napoleon et Talleyrand«, znani diplomat, se naslanja na korenite študije virov, predvsem avstrijskih in ruskih. — Alice Fliegel »Desirée« zanosito prikazuje švedsko kraljico Deziderijo, zaročenko Jos. Bonaparteja in Napoleonovo ljubico. — Comte de Las Cases »Souvenirs de Napoléon I.« Temu grofu, ki je spremljal Korsičana na Sv. Heleno, je pregnani vladar narekoval spomine, a da z mnogimi dokumenti spopolnjene. —

J. Bainville »Vie de Napoléon« podaja zgoščen pregled, posebno čez državniško delovanje našega naslovnika. K.

PRAZGODOVINSKA TOPILNICA

V grofiji Sussexu je lovec zasladoval Italo in dognal, da ima svoj brlog v predzgodovinski talilnici. Starinoslovec so položaj preiskali in videli, da gre za ostanke tabarišča iz železne dobe. V spodnjih plasteh so izgrebli lončenino iz 3. Lateneske dobe in mnogo železne troske, dokaz, da je stala tukaj pomembna topilna peč. Vse naokoli tega plavža so peči za obdelavo železa, nekatere iz rimskih časov, druge iz srednjega veka, posamezne celo iz 16. stoletja. Sicer pa se je v Angliji ugotovilo že prej tole: koder se izkorišča v srednjem veku železna ruda, so stale na istem mestu že keltske in rimske plavilnice.

N A Š J E Z I K

BLAGOR

Tri ofenzive zoper samostalniško rabo prislova blagor (blager) so nam znane: Miklošič je zapisal v »Lexicon palaeoslovenico—graeco—latinum« (1862-5.), str. 25. besede: Blagože, interj. euge; nasl. (= novoslovenski) blagor, quod substantivum non este (= to pa ni samostalniček). — L. 1866. je povedal svoje mnenje Levstik v nemški knjigi »Die slovenische Sprache nach ihren Redetheilen«, str. 104-1: »Blāgor = Heil! Stslov. je: blagože Heil! Iz »blagore je napravilo ljudstvo na Dolenjskem: »Koga blagorovātī in komu blāgorē in (blagoreč) deliti, jemanden glücklich preisen, prav za prav: zu jemanden blagor sagen... Blagor pa sam ob sebi ni in ne more biti samostalniček, kakor ga napačno rabi knjižna slovenščina za: Wohlstand, Gedeihen itd. ljudstvo o tem nič ne ve in ta raba je prav tako zoper duha našega jezika, kot če bi hoteli napraviti iz oziralnega zaimka (prav: prislova!) kakor samostalniček: Kākōr kākra (kakor blagor, blagra), da bi s tem označili »kakovost, kvaliteto«. — Tretji »napade« je opazka dr. Ant. Breznika v »Slov. pravopisue« (1920), str. 36: »Blāginja; na občno blaginjo (blagor v tem pomenu napačno!)« Toda Breznik je svoj nauk preklical s tem, da je L. 1935. v »Slov. pravopisue«, ki ga je priredil z dr. Fr. Ramovšem, zapisal na str. 18: »Blāgor, gra m. (t. j. moški samostalniček) = blaginja; za blagor očetnjave naj puška govori (S. Jenko).« — Da Jenko sam ni zapisal »blagore«, o tem pozneje!

Miklošičev stavek, da blagor ni samostalniček, ima svoj razlog nemara v tem, da se veliki slavist v tistem trenutku ni spomnil, da so tudi v drugih jezikih razni prislovi in medmeti postali s časom samostalnički: nemški das Wohl, rod. des Wohles; das Wehe, rod. des Wehes; iz lat. prislovov bene in male so naredili Italijani in Francozi samostalničke: it. il bene, il male, rod. del b., del m., množ. i beni, i mali; franc. le bien, le mal, rod. du b., du m., množ. les biens, les maux; tudi romunski se rabi samost. bine-le. Slovenski gorje, češki hoře, it., il gual (o) so samostalnički iz prislovov: enako ruski góre, ukraj. hore, staropoljski gorze; v zendu (avesti) ušta, kot prislov = dobro, blago, kot samost. = blaginja. Po »Roczniku slawistycznym«, t. XI. (1933) imajo tudi sanskrit in ugrofinski jeziki enake primere. —

V pomenu »das Wohle« pozna našo besedo že Murko v slovarju (1833) in morda kak pisatelj že pred njim. V pomenu »blazenost« se rabi blagor v katekizmu za beatitudo (v istem pomenu ima Vodnik blagornost) drugi pišejo blazenost ali blagovitost, Prekmurci blazenstvo, nekateri zveličanska čednost.

Da je blagor (iz blago-že, »kakor kdor iz kdo-že, kamor iz kamo-že itd.) prislov, ne pa pridevnik srednjega spola, je razvidno iz sinonimov: blaze-r (Caf), blozer, broze-r (okrog Bolca in pod Krnom) ker je blaze samo prislov. (Oblike boger na Gor., Gutschannova bloger in bugar na Dol. in Notr. so dvoumne.)

Glonar in Pregelj sta nam v svojih skrbnih izdajah Jenkovih pesmi dala v roke sredstva, da lahko zremo, kaj je zapisal pesnik sam in kaj so mu drugi »popravili«. Zdaj vemo, da je Jenko zapisal: »Naprej zastave slave«, in »Za blagost očetnjave«. — Tako beremo v Glontinjevi izdaji iz L. 1864, ki ni »popravljen«. A L. 1860 ko se je »Naprej« prvič tiskal, je urednik Janežič »popravil« blagost v blagor in L. 1863. je Jakob Razlag v »Pesmarici« dal besedi slava veliko začetnico češ, to je Slavija (boginja Slovanov). Jenko pa je brez dvoma menil »das Banner des Ruhmes, la bannière de la gloire, vexillum gloriae. Angleški prevod »For Slava's banner, forwards« torej ni po pesnikovi intenciji.

J. Kostial

IZ LITERARNEGA SVETA

DR. KAREL PEČNIK — POTOPISEC IN JETIKOSLOVEC

Pred kratkim na Dunaju umrlj mecen koroških Slovencev dr. Karel Pečnik, kateremu je v »Jutru« od 20. marca dr. F. J. posvetil toplo napisan spominski članek, ni bil samo zgleden rodoljub, izkušen zdravnik, pisec slovenskih in nemških gospodarskih člankov in pospeševatelj naših trgovinskih stikov z Egiptom (bil je družabnik aleksandrijske uvozne trdnice S. Bensilum), temveč tudi avtor ličnih potopisnih knjižic in upoštevanih medicinskih razprav.

G. Albin Kosem, ki se je L. 1902. zdravil v Egiptu in se tam sprijateljil s pokojnim dr. Pečnikom, mi je pokazal zanimivo brošuro: Ramlah, la Riviera Eleusinienne et Alexandrie, un itinéraire de physiographie et de médecine par le Dr. Charles Pecnik, médecin à Alexandrie (Egypte). Knjižica je izšla tudi v nemški izdaji v znani zbirki Woerl's Reisebücherverlag, Leipzig.

Iz omenjenega 114 strani obsegajočega priročnika je razvidno, da je ta naš ugledni koroški rojak napisal še strokovno razpravo o zdravljenjih v puštinjskem podnebju: Les cures climatiques du désert, 1899, str. 152, založba F. Diemer, in brošuro: L'influence du désert sur la tuberculose, Kairo, 1899, predavanje o vplivu puščave na jetiko, ki ga je dr. Pečnik imel na mednarodnih zdravniških kongresih v Berlinu (1899) in Napoliju (1900).

P. Karlin.

TEHNIČNI OBZORNIK

V Sahari se vrše že dalj časa poskusi za dokončno rešitev tehniško-gospodarskega vprašanja, katera gonilna sredstva za motorna vozila so v puščavi najsmotrnejša. Za te poskuse so opremlili motorje z različnimi vplinjači, s čimer je omogočeno, da gonijo motorje rastlinska olja, bencin, alkohol, gazol in slična sintetska goriva. Izmed mnogih uspehov poskusnih ekspedicij, ki jih podpira francosko ministrstvo za kolonije, naj omenimo le enega; nadavno je namreč prevozila skupina motorjev med pogostimi peščenimi viharji 1300 km dolgo pot v devetdesetih urah.

Preiskava starinskih japonskih mečev je dokazala, da so imeli bojevitci Samuraji meče, ki so jih stari nožarji skovali iz starih milijonov tankih jeklenih plasti. Ni čudno, da so tovrstni meči, ki prekašajo slično izdelane damaščanke še danes v visoki ceni. Njih prodaja je za pravovernega Samuraja največja stvarota.

Za zvečanje tovorom namenjenega prostora so pričele ladjedelnice v Norveški graditi ladje s parnimi kotli na krovu.

Med danskim pristaniščem Frederikshavn in vzhodno obalo Norveške bodo pričele stalno voziti ladje, ki bodo prevažale avtomobile. Vsak brod - ladja - bo mogel hkrati prepeljati do sto avtomobilov.

Fiziki utreske univerze so zgradili poskusni prostor, v katerega ne more prodreti noben šum. Prostor, ki je namenjen preiskavi šuma in ropota, je obdan od treh škatlastih prostorov, napolnjenih s papirjem, svinčenimi ploščami, morsko travo, pluto, lesom in čimo. Iz prostorov pa je povsem izčrpan zrak.

Z izgradnjo 50 km dolge ceste med Padom in Genoa, ki vodi preko strmih in težko prehodnih južnovzhodnih izrastkov Alp, so Italijani vnovič dokazali, da so najboljši graditelji gorskih cest v Evropi.

Največja leča na svetu vzbuja še vedno začudenje strokovnjakov in laikov. Po vlitju v ogromni, toplotno povsem osamljeni kalup (l. 1934.), so jo ohlajali kar leto dni, s čimer so bili preprečili morebitne za oko nevidne tvorbe, ki nastanejo pri strjevanju stekla. Sedaj so lečo, ki je 70 cm debela in meri v premeru nad pet metrov oddal brusilnici, ki jo bo brusila tri leta. Preteklo bo torej še precej časa, preden nam bo prišlo novo orjaško oko odkrivati skrivnosti vasmirja. Ker so se pri brušenju že spočetka pokazali vrstki v obliki svojske Elindre, menijo nekateri strokovnjaki, da je bilo dolga leta trajajoče delo zaman).

Znanstveniki se že desetletja trudijo, da bi dosegli absolutno ničlo temperature, ki znaša -273° Celzija. Po najnovejših poročilih se je posrečilo profesorju Haasu doseči temperaturo, ki je le devet tisočink nad absolutno ničlo.

FILATELIJA

Nove znamke

Nemčija: Za petdesetletnico izuma avtomobila in mednarodno avtomobilsko razstavo v Berlinu je izdala poštna uprava dve spominski znamki, zeleno po 6 pfeningov s sliko izumitelja Daimlerja, in rdečo po 12 pfeningov, s sliko izumitelja Benza. Razen tega je izšla dosežanja redna znamka po 80 pfeningov v višnjevi in črni barvi z vodnim znakom kljukastega križa.

Južna Afrika: Izšla je dobrodelna znamka po $\frac{1}{2} + \frac{1}{2}$ c., zelena, s sliko cerkve v Vowu.

PRAKTIČNE NOVOTE

Zapisanje v temi

Kdo ni še prišel v položaj, da bi bil rad v temnem prostoru spravil kakšno svojo misel s kratko beležko na papir, a mu to tema ni dopuščala? Toda sedaj bodisi da si hočemo napraviti kratko kritično beležko med predstavo v gledališču, bodisi da bi si hoteli zdravnik ali strežnica v temni bolniški sobi nekaj zapisati, bodisi da pri-

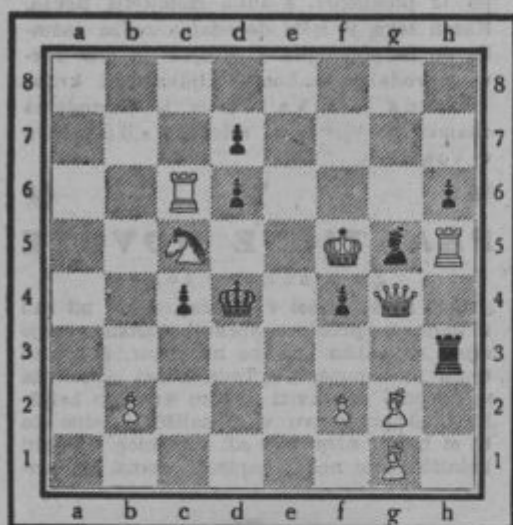
manjkuje policijskemu uradniku pri nočni službi ali avtomobilistu na voznji radostne svetlobe, v vseh primerih nam pomaga svetilna beležnica iz zadrega. Ta beležnica ni večja od običajne in gre udobno v žep. Listi ležijo v okrovju iz umetne smole, ki ima zgoraj električno žarnico z majhno baterijo in privit svinčnik. Če potegnemo svinčnik ven, žarnica zasveti in osvetljuje zaslonjena liste beležnice. Če vtaknemo svinčnik na njegovo mesto, se luč spet odklopi. Žarnica, baterija in listi se dajo lahko izmenjati, prav tako mine v svinčniku. Vsi nadomestni deli se dajo kupiti v večjih trgovinah s pisalnimi potrebščinami.

PROBLEM 156

B. Laws

»Pesti Hirlap« 1935

Mat v dveh potezah

Rešitev problema 155

1. Td2 — g2.

ZA BISTRE GLAVE

226

Srečanje

Dva prijatelja, odvetnik in zdravnik, sta se zmenila, da se srečata. Točno ob 2.45 je odvetnik ostavil svoje stanovanje in je stopal z brzino 4 km na uro proti zdravnikovemu stanovanju. Zdravnik je odšel z doma ob treh in stopal 3 km na uro. Potem sta se srečala in zdravnik je spremil svojega prijatelja do svojega doma. Ko sta tja prispela, sta ugotovila, da je bil odvetnik napravil 4 krat daljšo pot nego zdravnik. Kakšna je bila razdalja med njunima stanovanjema?

227

Pomaranče

Neka gospodinja je na sadnem trgu kupila pomaranč. Dobila jih je tridesetkrat toliko, kolikor je plačala za vsako v dinarjih. Če bi bila vzela pomaranče druge vrste, ki so bile za 50 par. cenejše, bi za

isto vsoto dobila 10 pomaranč več, nego bi v tem primeru izdala 50 parskih novcev. Koliko jo je stala pomaranča in za koliko jih je kupila?

228

Ogromno število

Število 2 na milijonsko potenco je tako ogromno število, da bi se moral izjaloviti vsak poskus, da bi si ga približali s predstavo ali računom. A vendar postavljamo na naše čitatelje vprašanje: Kakšen bo ostanek, če to število delimo z 257?

229

Silna vročina

Neka ladja plove ob ravniku. Vročina je strašna, 49 stopinj v senci. Krmar preklanja to vročino in si želi, da bi bilo vsaj za polovico hladneje. Mož naj se zahvali bogovom, da se ne more želja izpolniti. Zakaj?

Rešitev k št. 225

(S sadnega trga)

Kupila je 1 dinjo, 39 jabolk in 60 sliv.

UREDNIK IVAN PODRZAJ — TELEFON ST. 3126 — UREDNISTVO NACELNO
NE VRACA ROKOPISOV — IZDAJA ZA KONZORCIJ ADOLF RIENIKAR —
TISKA NARODNA TISKARNA V LJUBLJANI, PREDSTAVNIK FRAN JEZERSEK
Uredništvo in uprava v Ljubljani, Knaflijeva ulica 5 — Mesečna naročnina Din 4,—
po raznašalcih dostavljena Din 5.—